

ԿԻՆԻՍԻՆ

Դիւն շաբաթի օր կ'ընթացան :
Տարեկանն է 30 դրոշ, զեցանակայն 20 դրոշ կան-
խիկ լինելու : Հարկ 40 փարայ :
Օրանագումն որոշ 40 փարայ մէկ անգամի համար :

ՀԱՆՈՒՄ

Դասու երկուսնորոն ծախք բաժանորդաց կ'է-
րաբերի . — Խոբագրին օրնան է է Փարէշ պա-
լատ Խոբագրին Թի- 133 : — Հանդիսի վերաբե-
րեալ որ է զբոսած ուղղելն ա- Տնտեսն է Կ .
Պիւլե . Օրնակելն Խանի վերնայտի Թի- 3 :

ԲԺՂԱԿԱՆՆ ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ

ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԱՐՈՒՆԱԿ

ՆԱԽԱԿԱՆ ՆԻՒԹ-Բ

Հանքային գործողութիւնը, երկրագոր-
ծութիւնը, որոր, ձկնորսութիւնը և քիմիական
արհեստներն են նախնական նիւթերը յատաճ
բերող, որոնք արհեստից զանազան ձևերուն
մէջ կ'գործածուին :

Քիմիական արհեստներն ինչ միայն մաս-
նաւոր և յատուկ արհեստ մը կրողացնեն ,
այլ նաև խառնուած են մարդկային աշխատու-
թեան վերաբերեալ ամեն տեսակ ձևերուն մէջ :

Քիմիական արհեստը գոհ չըլլար ամեն օր
մեր շուրջը պատող մեծաւ կամ կենդանի նիւ-
թոց ծոցէն նորանոր մարմնոց զիւտեր ընելով ,
այլ կ'անոնաւորէ նաև արդէն ծանցուած մարմ-
նոց գործածութիւնը : Քիմիան կ'ստացաւ հե-
շտ արհեստներու . սակի մը յարմար եկող
տունկերը կ'որոշէ . մեծամեծ ծառայութիւններ
ունի իւր, բանիւր, և այլն, շինելու մէջ : Կը
գանձուի զանի նաև մետաղները մաքրելու գոր-
ծողութեան , զանազան բաղադրեալ նոր մար-
միներ և պողպատ շինելու մէջ : Կ'աւ, կ'իւր,
շաղախ դարձեալ քիմիայի միջոցաւ կ'ընտելն .
ան է կերակուրները պատրաստեալ պահողը .
անիւր կ'ստացնեն թէ ինչպէս կ'ըլլայ քամելու
գործողութիւնը . շաքարին , օճաթին , ճրագին և
ուրիշներուն ինչպէս շինուիլը : Կ'տաններն ինչ-
պէս կ'ընտելնան , մարմինն ինչպէս կ'ստացնուի-
րին և թուղթն ինչպէս կ'ստացնուի . չէ՞ որ
ասոնք ամեն ալ քիմիան ծանցուցած է , Կ'ե-
ղորայք , զանազան տեսակ թիւղ և մեղաները
պատրաստողը դարձեալ նոյն ինքն քիմիան է .
նկարչութեան և դժագործեան համար պէտք
եղած գոյներն ալ ան կ'ստացան :

Քիմիան մասն ունի նաև ոսկեղծութեան ,
արծաթաղծութեան , ապակեղծութեան , լու-
սանկարի և փորագրութեան մէջ :

Ինչ կ'ընտելնեն բաղադրեալ երկաթները .
— բնութիւնը խիստ առատօրէն շինած է եր-
կաթը իր օգտակարութեան և պիտոյից համե-
մատ . ինչպէս են արօրի խոփը , փայտահատնե-
րու կաշիւը , անիւները , գործիները , մեքենայ ,
երկաթուղի , դանակ , ասեղ , նաւերու խորիսն
և ասոնց նման անհամար պիտոյք : Մէկ խօս-
քով աշխատութեան ու պաշտպանութեան , յա-
ջողութեան ու ապահովութեան ամեն տեսակ
գործիներն երկաթէ կ'աղանակեն : Երգարե ա-

մենէն աւելի յաջող , հանդիստ ու հարուստ
են այն աղբերն , որոնք երկաթով կաշխատին
և զանի շատեկ կ'գործածեն : Ենդղեա այս մա-
սին բոլոր աղագց զլուսն է , որովհետեւ տա-
րին 3,000,000 մեծ տակաւ երկաթ կ'գործածէ :

Պողպատ (շէլիկ) և ճոյլ (մատեն տե-
միրի) . այս երկուքն ալ երկաթ են , բայց սա
տարբերութեամբ որ առաջինը քիչ և երկրորդը
չափազանց ամուս կ'աղանակէ :

Տեսակ մ'ալ բնական պողպատ կայ , զոր
ածխացեալ երկաթ անուանած է զիտութիւնը ,
բայց դժբաղդարար այս մասին աղահ է բնու-
թիւնը , որովհետեւ բոլոր Եւրոպայի մէջ այս
տեսակէն ընդ ամենը չորս հանք միայն կայ :
Մէկը Կաղղիոյ մէջ Իլէնի դաշտն է , ուսկից
տարին 16000 տակաւ պողպատ կ'ընէ : Եւստրիա
ալ ունի հատ մը Սլոնիի և Քառնիթի մէջ :
Երրորդը կ'գտնուի Ռէնի աղանդը Սլաւոնիի
մէջ . իսկ չորրորդն է Թիւրքիսի մէջ : Բայց
այս չորս հանքերը պէտք եղածին չափ չ'ընտել-
տալ , մարդիկ պարտաւորեալ են քիմիական բա-
ղադրութեամբ արուեստական պողպատ շինել :
Կ'ործողութիւն մ'է այս , որուն միջոցաւ պարզ
երկաթը պողպատի կ'փոխուի . սակայն զիտա-
ւութեան է թէ ամեն տեսակ երկաթ յարմար չէ այս
գործողութեան . աղէկները կ'ընեն Դուէտի և
Ռուսիոյ զանազան հանքերէն . ուրիշ տեսակ
երկաթներն ալ պողպատի կ'ընան վերածուիլ ,
բայց գործածութեամբ իրենց պողպատական յատ-
կութիւնը կ'որոշեն : Եւստրիոյ գործողութիւնը
կ'աւտարուի երկաթը մաքրելով , որ կ'ըլլայ թէ
հալցնենալ և թէ ձեւելով : Եւստրիոյ մարդ
զիտե աղէկ պողպատին օգտակարութիւնը , վա-
սն զի պողպատէ շինուած գործիներն խիստ ըն-
տիր և զիմայիւն կ'ըլլան :

Հորանակել

ԱՅԳԱՅԻՆ

— օրօրօրօրօր —

ՀԱՆՈՒՄ

ԶՈՐՈՐՈՂ ՏԱՐԵԳԱՐԻ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ենդեալ կ'ըրաղէ օրը մայիս 24՝ աղգա-
յին Սահմանադրութեան չորրորդ տարեգարծի
հանդէսը շքեղ կերպով կատարուեցաւ ըստ
սովորութեան ի Պէյքօղ Հիւնքեար — Իսկէնսի
ըսուած գեղեցիկ և ընդարձակ դաշտահովտին
մէջ :

Նոյն օրն առտուն կանուխ զարդարեալ և

յատուկ շոգենաւներ հետցնեալ զանազան նա-
ւահանգիստներ հանդիպելով աղգային խումն
բաղմունքին մը փոխադրեցին Պէյքօղն նաւա-
հանգիստը ժամը մէկու կէսին ատենները : Պա-
տուարժան բաղմունքին անկէց նուագախումբ
բերու ընտիր երգերով զիմեցին Եկեղեցին ,
ուր դերասանախումբ Եւրոպէս Եպիսկոպոս Ս . Պա-
տարագ մատոյց , և ներկայ էին արժանապատիւ
Մկրտիչ վարդապետ Խորմեան ու ուրիշ պա-
տուար կղերականք :

Տեղւոյն թաղական Խորհուրդն այս տարի
ալ խիստ սիրալիր և շքեղ ընդունելութիւն ը-
րաւ հանգիստականութեան : Կեղեցիկ և զմայ-
լելի էր Եկեղեցւոյն առջևի տեսարանը . բաւա-
կան ծանապարհ կամարներով զարդարուած էր .
կամարադրան վրայ կ'երկարացուէր ոսկի տառե-
րով գրուած բարեմաղթութիւն մը վան թան-
կաղին կենաց օգուտաւորաւ Խաչնակային :
Կրան վերեն երկու կողմերն երկերկու սպիտա-
կաղարդ օրիորդիկներ կանգնած՝ զուարթ զիմք
վարդ կցանէին հոն մանուկներուն վրայ : Ենդա-
տակութեան արժանի է նաև ծախքուն մէջ տես-
նուած « Կեցցէ Եղբ և Սահմանադրութիւն »
բարեմաղթական խօսքն , որուն բոլոր գիրքն
այլ և այլ հոտաւետ և գոյնզգոյն ծաղկներէ
ու վարդէ շինուած էին խիստ գեղեցիկ , զոր
ամեն տեսող կ'ըմայէր : Թէ՛ այս և թէ՛ ասոր
նման ուրիշ ընտիր պատրաստութիւններ ըրեր էր
Խորհուրդը , որոնց համար բոլոր հանդիսական-
ները չափազանց գոհ և շնորհակալ եղան :

Ժամը երեքին ատենները հանգիստականք
սկսան դարձեալ նուագախումբերով խումբ
խումբ երկաթ հանգիստային , և ժամը չորսին
գրեթէ բոլոր դաշտահովտը լցուեցաւ հայ բազ-
մունքով :

Հոն զով և ծառադարձ տեղ մը փառա-
ւոր կամար մը շինուած և շքեղ մը օսհմա-
նուած էր , որուն մէկ կողմը պատրաստուած
էին մաքուր ու բարեկարգ սեղաններ , և բարձ-
րաւանդակ մը՝ նուագախումբին համար . իսկ միւս
կողմը զարդարեալ վրան մը՝ Կղերական դասուն ,
աղգային ու օտարազգի հրաւիրելոյ և հանդի-
սական տիկնայց համար : Եւստրի Սահմանադրութիւն
մը խնամոց արգիւնքն էին , որ կ'ըրաղանար 24
սահմանադրի և իսկիւտարցի մեծայարգ ան-
ձերէ : Եւստրի Սահմանադրութիւն բարեկարգութեան
փափաքն , հրաւիրն ու ամենակը յարգող պա-
տուարժան աղգայինը պահ մը հանգստանալէն
և դերասանախումբ Եւրոպէս Եպիսկոպոսն ընկերու-
թեամբ ուրիշ կղերականաց հոն համեմէն յե-
տոյ՝ ժամը չորսին մօտ սեղանի նստան նախ 200ի

չափ անձինք : Արդ , համաստեղութիւն և վե-
հանձնութիւն կնկատուէին հան : Առաջարկու-
ներն սկսան հնչել . սպասաւորներէ զատ նոյն
խոյն Մասնագործին անգամներէն իւրաքանչիւրն
անձամբ կհսկէին բազմապէս հանգստութեանը :
Եւս սեղանին նմանը տեսնուած չէր նախորդ-
տարիներուն մէջ . փորձի գործ և օրինաւորու-
թեան փափաքանց արդիւնք էր աս : Անգամին
վրայ յաճախ բարեկամութիւններ և զան բա-
րեկամ Սուլթանին , () սմանեան Ապստոլու-
թեան , Բզգին և Սահմանագործեան համար :
Եւս սեղանին յաջորդէն նոյնպէս ամենայն
օրինաւորութեամբ երկրորդ մը , ուր բազմեցան
150 ի մօտ անձինք : Մէկ խօսքով 350 հոգի
հանգիստ ծաշեցին իւրաքանչիւրն իրենց շնորհա-
կալութիւնը յայտնելով Մասնագործին , որ
ազգասիրութեամբ ամեն հոգ տարած էր ի շը-
քեղութիւն Հանգիստին և ի դիւրութիւն հան-
գիստանաց , բաւական գումար մ'աւ իր կող-
մանէ զոհելով :

Անգամին ետքն ալ զրեմէ անընդհատ կը
հնչէին նուագարաններն ու ազգային ընտիր եր-
գեր կերպէին : Եւսպէս մինչև ժամը եօթն ու
կէսին տեսնուեցին :

Եսկէց ետքը , որ բազմութիւնն աւելցեր
և մայրաքաղաքիս գրեթէ ամեն թաղերէն ու
արուարձաններէն խուռն բազմութիւն ազգայնոց
և օտարազգեաց հանդիսատեսներն խոնած էին
ի տես , տեղ տեղ բանախօսութիւններ և զան ,
որոնք ծախսահարութիւններով ընդունուեցան և
չքեղութիւն մ'աւ աւելցուցին հանգիստին :

Ժամը ըննին շոգենաւները պատրաստուե-
լով հանգիստաններն ու հանգիստանները հետ
զհետէ մեկնեցան երգերով ու նուագներով :
Եւսպէս վերջացաւ այս շորորդ հանգեսն ար :

Եւս բան կանոնաւոր եղաւ . գէպք մը
միայն , որ ժամը ութին տեսնուեցին գեղադա-
բար տեղը ունեցաւ , հանգիստանաց ուրախու-
թիւնը տրամութեամբ խառնեց : Հանգիստանու-
ներէն ոմանք կուգէին շրջանակէն բոնի ներս
մտնել , մասնագործը բարեկարգութիւնը չը-
խանգարելու դիտմամբ թողնուածութիւն չէր ընել
և կողաէր որ մինչև այն ատենն և զան նման
գրեթէ ի տես կանգնէին . բայց վերջապէս չը-
ջողկեցաւ և խուռն բազմութիւն մը ներս խու-
ժեց , որով խանգարեցաւ ամեն բան և քաջաբե-
մը կերպարանք առաւ հանգիստանը : Արկար
խօսել չեմք ուղիւր այս գէպքին վրայ , յուսա-
լով որ ուրիշ անգամ այսպիսի գէպք մը չը-
պատահիր , որ անպատուութիւն է առ հատարակ
ամեն հայու : Եւսպէս մը խոհեմութեամբ մը-
տածողը կրնայ հասկնալ թէ քանի ամօթ է
մեզ հոն գծաութեան պատճառ ըլլալ . հոն ,
ուր գացեր եմք մեր ազգային Սահմանագորու-
թեան տարեգարծի հանգէսը կատարել , Սահ-
մանագորութեան , զոր խնդրեցինք ու ստանալու
բարեկարգութիւնն ունեցանք մի միայն օրինա-
ւորութեան և բարեկարգութեան մէջ մտնելու
նստեցեալմք : Պէտք չէ որ անոր համար կա-
տարուած հանգէսն ալ օրինաւորութեամբ ըլ-
լայ . . . :

Եւս հայ , որ օրինաւորութեան և ազ-
գային պատուոյն նախանձախնդիր է , ըստ մեզ
շնորհակալութեան պարտաւորութիւն ունի առ
Մասնագործին , որուն խնամովն ու դրամական
զօհողութեամբը բարեկարգ կերպարան մը տըր-
ուած էր հանգիստին և որուն բոլոր անգամները
մինչև ետքը չարաչար յոգնեցան ի պատիւ Եւ-
գին : Մենք մեր այս պարտքը գէթ մասամբ մը
կատարելու համար հրապարակաւ շնորհակալ
կըլլանք անոնցմէ ամեն մէկուն , և կխնդրենք
որ ատանց մշտապէս ուրիշ անգամներ ալ ազ-

գին պատուոյն համար աշխատելու հաճութիւն
ցուցնեն՝ զիսնալով թէ աշխարհիս մէջ չկայ
բան մը , որ առհասարակ ամենուն հաճելի ըլ-
լայ :

Եւգային Ս . Փրկչի հիւանդանոցին խնա-
մակալ Տիկնանց ընկերութեան շորորդ տարե-
կան արդիւնքն և զած է 30,500 զոռչ՝ որուն
5000 զոռչը Մագստեան մեծապատիւ թա-
ղուհի տիկինը նուիրած է :

Եւս գումարով հետեւեալ ծախքերն և-
ղած են :

120 հատ կրկնոցակ (պլուզ) տըր քթան
և 120 բանթալոն՝ գլորոցի աշակերտաց համար :

130 հատ պատմա խոխա , 90 շրջազգեստ
և 40 էնթարի կանանց համար :

3 ձեռք գգեստ երեք գլխաւոր սպա-
սուհիներու :

60 հատ եակմա :

15 անկողին մոտիկ պէզլէ . 15 վերմակ ,
15 բարձ և 15 շրջազգեստ , յիմարանոցի կա-
նանց համար :

40 պատմա խոխա , 40 էնթարի , 60 ձեռ-
մակ ուսկուֆա , հիւանդ արանց համար :

40 հատ մոտիկ պէզլէ կրկնոց , արանց
յիմարանոցին համար :

90 հատ կապուտ ամերկայէ վարտիք պա-
տըպարեալ արանց համար :

Եւսնցմէ զատ կայ նաև ի պատրաստի 31
թօփ ամերկայ :

Եւսնապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրը
չորեքշաբթի իրիկուն Ս . Փրկչի Ե . Հիւան-
դանոցը երթալով այցելութիւն ըրաւ ամեն
կարգի պատուարեկոց և իւր հայրական օրհնու-
թեամբը մխիթարեց զանոնք : Հետեւեալ օրն
ալ հինգշաբթի՝ որ էր տօն համարձման Տեա-
ւոյն , Արքիմ Բարձր Սրբազանութիւնը հանգիստ
Ս . Պատրիարք մատոյց տեղւոյն մատարան մէջ :
Հիւանդանոցի բարեկան Հոգաբարձու-
թիւնը նոյն օրը իւր քսակէն հացկերպով մը
տուեր է բոլոր պատուարեկոց : Հոգաբարձուաց
ազգաստարութեանը մէկ մեծ ապացոյցը կրնայ
համարուիլ այս գործն ալ , և ապաքէն արժանի
է հրապարակական շնորհակալութեան , անոնք
իրենց պարան ու պաշտօնը ճանչել և ճշգիւ կա-
տարելէն յետոյ՝ միանգամայն իրենց քսակէն
ալ յիշեալ զթարժան յարկին պէտք և զած օգ-
նութիւնն ընել կրիւթան :

Հաւ է մեզ որ ազգիս մէջ քիչ կտեսնը-
ուին այսպիսի անձինք : Գեո շատերը կան որ
Հիւանդանոց տըր անգամ կոխած չեն : Բազ-
մաթիւ ազգայինք նոյն օրուան համար հրապար-
ուեր են , բայց հազիւ երկու երեք հոգի դա-
ցեր են . . . :

Հետեւեալ յօդուածը զըկուած է մեզ հը-
րապարակելու խնդրանք :

Միտիւ Լաբրաթի Տեղապետ
Է Է-Է Է-Է

Եւս խեղճ անձը՝ կարծես , բազմին խաղա-
լիկ և զած է . շատերն ասի իրենց խօսակցու-
թեանը նիւթ ըրած են շատ տարիներէն հետէ :

Օրպարտութիւն և իրաւապարտութիւն չը-
մնաց , ասոր զխոն թափեցին թէ լիզուով
երբեմն Սուրբ կողմը կուստաղծութեան , և այլն
յանցանք արքայութեան նկատմամբ , և թէ աս
մէկ քանի տարիներուն մէջ լրագիրներով սխա-
տիկանի կնոջը , և վանքի կողոպտելու նը-
կատմամբ : Եւս և գրեցին . բայց օրինաւորա-
պէս ապացոյց ոչ ուզող և զաւ , և ոչ ալ տուող :

Եւս ինքզինքը արդարացունելու միջոցներ
գործածեց և գեո կգործածէ . . . : Յաջե-
Սիտիւ Լաբրաթի , և ցրուեցան անոնք ինչա-
միտ նպատակ :

Ուստի յիշեալ վարդապետն ելաւ , ի հա-
տատութիւն իւր կարծեցեալ արդարութեանը և
ի նշան ապագային՝ 115 երեսէ բաղկացեալ և
կեղծեալ հեղինակութեամբ Հայեւ Գրչոյ Տե-
ղապետ Միտիւ Լաբրաթի անուամբ գրքով մը
հրատարակեց , որուն մէջ աղէկութիւններ իւր
թէ ինք գործած ըլլայ , մանրամասնաբար կը-
տարարէ :

Եւս գրքովը մէկ քանի անգամ աչքէ ան-
ցունելով ուրիշ գաղափար մը չունեցայ , բայց
կթէ հինգ տարիէ հետէ իւր վրայ խաբուած ըլ-
լալս զգացի , որովհետեւ Միտիւ վարդապետ
իւր ինչ ոգւոյ տէր մէկ մը ըլլալը ցոյց տալու
և և զած ամբաստանութիւնները մասամբ իւր
ստուգելու համար ասկէ ուրիշ աղէկ միջոց մը
չէր կրնար խորհել : Ահացէ :

Եւս Հայ գրականութեան պատիւ ընծա-
յող գիրք մ'ալ աւելցաւ 19 գ դարուն մէջ :

Միտիւ վարդապետին աս աշխատութիւնը
թէ և քննադատութեան երբեք արժանաւորու-
թիւն մը չունի , բայց դեմ անոր նկատմամբ մէկ
քանի խօսք ընելն ալ չեմ կրնար զանց առնել :

Նախ իր գրքովին ներածութիւն մը չենած
է բողոքողին Սուրբ Գրոց խօսքերով խճողեալ
և այն յարմար անցարմար , անշուշտ այն գրքովը
կարգացողներուն միտքն ու գաղափարութիւնը ի ըս-
կըլլան զիսնալով , հմայելու և նախապաշարե-
լու նպատակաւ , որպէս զի Սուրբ Գրոց խօս-
քերովը անգամ մը յափշտակուելով՝ կարող
չըլլան բուն իրողութեան վրայ իրենց ազատ
գաղափարութիւնը բանեցունելու : Իրեւ թէ ներ-
շնչեալ հեղինակք զինքը արդարացունելու հա-
մար գրած ըլլային այն խօսքերը :

Նշիրորդ՝ գրքովը մեծ ջանք մը ունի պա-
կասութիւնը ծածկելու միանգամայն Սուրբ Գիր-
քէն ալ չարաչար կերպով վկայութիւններ մու-
րալով . . . :

Նշիրորդ՝ գրքովը իր ներածութեան մէջ
« մեկուն պակասութիւնը յափանէ յանուանէ
հրատարակելը քրիստոնէութեան գէմ է » կըսէ .
և « իր և զորք յիմար ընդդ զիսի գաղափար-
տուի . ուստի ես իմ թշնամեաց անունը պիտի
չտամ » կըսէ , ու իր վերջի երեսներուն մէջ մե-
կուն անունը տալէն ու զանի նախատեսէն վերջը
ի Վոյէ ի մարգարէից և ի Քրիստոսէ անիծեալ
կանուանէ զանի . և ի նպատակաւ իսկ մը ան-
յարմար և անտեղի վկայութիւններ կղիղէ Սուրբ
Գիրքէն , իրեւ թէ իշխանութիւն ունեցած ըլ-
լայ Վոյին , մարգարէներուն և Քրիստոսի հը-
րամայելու որ զանի անիծեն :

Վոյին որդին Քամ իր հօրը մերկութիւնը
յայտնելուն համար անիծուեր է . նմանապէս
Միտիւ Լաբրաթի յորձոքմամբը Սուրբ
Գրաւ Տիգրանեան Միտիւ վարդապետին պակ-
սութիւնները յայտնելուն համար անիծեալ և
զեր է : Եւս քեզի Քրիստոսի հոգիէն զուրկ
և Եւտարանին խօսքերէն սուգաւ մնացող վար-
դապետի մը խօսք :

() Եւսնցէ և Գ անիծանէ ըսող հեղ ու
խոնարհ վարդապետի մը աշակերտ ցորեկ ատեն
կըր անիծք հատատելու կտքի :

Շորորդ՝ քիչ մը առաջ ըսի որ զերբին
հեղինակութիւնը կեղծ է . քանզի լեզուն ու
ոճը ցոյց կուտան որ Միտիւ վարդապետին
գրքին ելած են , և ոչ ուրիշ , թէ և ուրիշ
մը բերնէ գրուածի պէս ցոյց տրուած է :

Եւս իրաւ է որ հեղինակը ուրիշ մըն է
և ան ալ Պատրիարքարանի մէջէն , անի կամ

